

РЕЦЕНЗИЯ

от д-р Елена Христова Бояджиева,
доцент в Софийски университет „Св. Климент Охридски”,
Факултет по химия и фармация

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование *1. Педагогически науки*
професионално направление *1.3. Педагогика на обучението по...*
докторска програма *Методика на обучението по биология*

Автор: Иван Василев Капурдов

Тема: МОДЕЛ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА СЪДЪРЖАТЕЛНИ РЕСУРСИ ПРИ ФОРМИРАНЕТО НА АФЕКТИВНИ УМЕНИЯ В ОБУЧЕНИЕТО ПО БИОЛОГИЯ

Научен ръководител: проф. д-р Наташа Вълчева Цанова

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД 38-363 от 26.05.2015 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на Научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема *Модел за интегриране на съдържателни ресурси при формирането на афективни умения в обучението по биология* за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование *1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...*, докторска програма „Методика на обучението по биология”. Автор на дисертационния труд е Иван Василев Капурдов – докторант в задочна форма на обучение към катедра „Методика на обучението по биология” с научен ръководител проф. д-р Наташа Цанова, Биологически факултет, Софийски университет “Св. Климент Охридски“

Представеният от Иван Капурдов комплект материали на хартиен носител е в съответствие с изискванията от Правилника за развитие на академичния състав.

В качеството си на рецензент извърших проверка на представените административни документи по процедурата и гарантирам за тяхната коректност и достоверност.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Иван Капурдов е роден през 1976 г. в гр. София. Възпитаник е на Софийския университет “Св. Климент Охридски”, Биологически факултет, в който той получава магистърска степен с професионална квалификация “Биолог, Учител по биология и химия” (1996-2001). През периода 2009 -2013 г. той е задочен докторант към катедра “Методика на обучението по биология” на Биологическия факултет при СУ “Св. Климент Охридски“. Отчислен е с право на защита със заповед РД 20-831 от 27.06.2013 г. на Ректора на СУ. Понастоящем Иван Капурдов е учител по биология в НУКК с Италиански лицей. Този опит безспорно е бил полезен при разработване на дисертационната му работа.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Реформите в образователната система, на които сме свидетели през последните 15 години, изведоха на преден план редица въпроси. От една страна те са свързани с нормативните документи – държавни образователни изисквания и учебни програми. Осигуряват ли качествено образование, подготвят ли младите хора за утрешната успешна реализация? За съжаление, отговорите на тези въпроси не са оптимистични и резултатите от международни и национални оценявания показват това. Необходимостта от промяна в подходите и методите на обучение, които да доведат до нов облик на съвременната класна стая, е категорична. Налице е, обаче един далеч по-сериозен проблем, който се наблюдава през последните години и това е проблемът с дисциплината в училище, със стряскащата лавинообразна агресия и проявата на различни форми на насилие сред младото поколение. Проблем, който вълнува институциите и цялото общество, но все още не може да намери правилното решение. В предложения дисертационен труд се търси отговор именно на тези въпроси и това ми дава основание да го определя като изключително актуален и с особена теоретико-практическа значимост. Актуалността на дисертационното изследване намирам и в друга плоскост – формиране на афективни умения на учениците чрез интегриране на съдържателни ресурси, което е и целта на разработката. В настоящите нормативни документи по природните науки, акцентът е поставен върху знанията и почти липсват очаквани резултати от афективната област.

4. Познаване на проблема

Дисертационното изследване е основано на проучване на 130 литературни източници и 20 интернет ресурси в областта на психологията, педагогиката и биологията. Налице е задълбочен анализ на цитираните източници, в който проличава умението на докторанта да проучва, подбира и анализира съдържанието на специализирана литература, да сравнява идеи и концепции, да прави изводи и обобщения.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд обхваща обем от 124 страници основен текст, използвана е литература на български и чуждестранни изследователи и 5 приложения.

Съдържанието на дисертационното изследване е структурирано в 6 части.

В част 1 е представена методологията на изследването, ясно е формулирана целта и са конкретизирани задачите на изследването, представени са предмета и обекта и използваните изследователски методи на теоретично и емпирично ниво. Така оформена, тази част очертава ясно концепцията на цялостното изследване.

Теоретичният анализ на изследването обхваща няколко взаимосвързани аспекта, отнасящи се до явлението **агресия**, а именно: личност – общество - институционално въздействие и регулиране. Вниманието тук е фокусирано върху психолого-педагогическите характеристики на ученика през периода на юношеството. Особен интерес в тази част от дисертацията представляват научните основи за обяснението на агресията като социален феномен. Съобразно целта на изследването, сполучливо са подбрани и анализирани литературни източници от български и чуждестранни изследователи, относно същността на агресията и насилието. Приведени са обяснителни модели за тях от гледна точка на психоаналитичната, етологичната и физиологичната теория, теорията на условните рефлексии и фрустрацията. В резултат на прецизния и целенасочен теоретичен анализ, извършен от докторанта, е изведена концептуалната рамка на изследването и декомпозирането ѝ в съдържателен и технологичен план (част 4.). Тук специално внимание обръщам на фокуса, поставен от докторанта, върху термина „интеграция“ за характеризиране на съвременното образование, обвързвайки я с основни нормативни документи (фиг.15, стр.66). Ключови моменти в разработената концептуална схема от една страна е избора на съдържателни ресурси въз основа на нормативните рамки по отношение на родовото понятие „агресия“, от друга - анализа и избора на умения в когнитивната и афективната област. Въз основа на това е направен и избора на афективните умения, в състава на които е включен интегралния съдържателен конструкт. Този анализ е извършен прецизно от докторанта върху сега действащи учебни програми и учебници за средното училище по биология, психология, етика, логика, история и социология. Тук специално отбелязвам уменията на докторанта да интегрира знания и умения от различни културнообразователни области.

Моделът за интегриране на съдържателни ресурси при формиране на афективни умения е представено в част 5 от дисертационното изследване и е описан в съответствие с трите аспекта на интеграцията – нормативен, съдържателен и технологичен. Отделните

елементи на модела на макрониво ясно са представени на фиг. 21, фиг. 22 и фиг. 23 от дисертационния труд. Посочените три аспекта много добре са описани и на макрониво със съответната конкретика, относно очакваните резултати, необходимите когнитивни и афективни умения, съдържателните акценти и отделните етапи на създаване на интегративния конструкт. Подходящо са подбрани и основните инструменти, чрез които се реализират тези етапи: работен лист, дебат и есе. Докторантът коректно е описал всеки един от етапите, което е от съществено значение за правилното провеждане и адекватността на резултатите, получени при проведеното емпирично изследване.

В последната част 6 на дисертационния труд са представени и анализирани резултати от емпиричното изследване. То е проведено в два основни етапа, които включват съответно констатиращ, преобразуващ и контролен експеримент. Изследвани са общо 244 ученика от 9 и 10 клас от 5 софийски училища в две посоки: динамиката на агресия при ученици от 9 и 10 клас и влиянието на предложения модел върху нивата на агресия (обща и по компоненти) при ученици от 10 клас.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Докторантът е определил приносите си като теоретични и приложни. В съответствие с основната цел на дисертационното изследване изразявам своето съгласие с тяхната формулировка. Определям като значим принос на докторанта, свързан с извеждане на системата от афективни умения, в състава на които се включва изградения от него интегрален съдържателен конструкт от учебни предмети от различни КОО – гимназиален образователен етап. Положителният ефект от разработения технологичен модел за управление на учебно-познавателната дейност на учениците при усвояване на знания за агресията и формирането на афективни умения е доказан експериментално.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Иван Капурдов е представил 2 публикации по темата на доктората:

- една публикация в единственото българско списание в областта Социални науки/Образование, което се реферира и индексира в едни от най-авторитетните световни системи като SCOPUS (импакт ранг за 2013 г. SJR=0,200, Chemical Abstracts и Google Scholar;
- един доклад в: Сборник доклади – Докторантски изследвания в отговор на съвременните предизвикателства пред педагогическата наука.

И двете публикации са пряко свързани с дисертационното изследване, отразяват основните резултати от него и удовлетворяват специфичните изисквания към кандидатите за

придобиване на научната степен „доктор“ в Биологическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

8. Автореферат

Предложеният проект за автореферат представя основното съдържание на дисертационния труд и очертава ясно етапите и резултатите от изследването.

9. Критични забележки и препоръки

Позволявам си да отправя следните бележки:

В последната част от дисертационния труд е отделено значително внимание на описанието на използваните статистически процедури за обработката на резултатите. Смятам, че фокусът тук в по-голяма степен трябва да бъде върху резултатите и тяхното тълкуване. Това се отнася в особено голяма степен до анализа на втория елемент на технологичния модел - дебата, насочен към оценка и самооценка на демонстрацията като основен елемент от доказателството.

Предложеният модел би имал по-голяма доказателствена стойност, ако в емпиричното изследване бяха включени ученици и от други видове училища – СОУ и професионални гимназии.

10. Лични впечатления

Познавам Иван Капурдов от студентските му години. Отличаваше се от своите колеги със задълбочени знания и отговорност при изпълнение на учебните дейности. Понастоящем имам впечатления и от неговата работа като преподавател в НУКК с Италиански лицей. Ползва се с уважението на своите ученици и колеги.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в педагогическата практика по природни науки и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“. Представените материали и резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Биологическия факултет. Дисертационният труд показва, че докторанта Иван Капурдов притежава необходимите теоретични знания по изследваната тематика и демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Дисертационният труд безспорно е актуален по своя характер. За първи път в областта на природните науки е предложено изследване с център формиране афективните умения на учениците. Още по-голяма стойност то придобива от факта, че формирането на тези умения става на базата на придобиващата все по-застрашителни размери агресия и насилие сред младите хора. Явления, за които не само трябва да се говори, но и да се търсят съответните механизми за въздействие върху тях. Настоящият дисертационен труд е един добър пример в тази посока. Значимостта на изследването намирам в неговата приложна страна не само за учениците от гимназиалната степен на обучение. Откривам неговия потенциал и ползотворно влияние върху учениците от всички степени на обучение.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за извършеното от докторанта изследване, постигнатите резултати и приноси и предлагам на почитаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Иван Капурдов в област на висше образование: Педагогически науки; професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...; докторска програма – Методика на обучението по биология.

10 юни 2015 г.

Рецензент:

(доц. д-р Елена Бояджиева)